

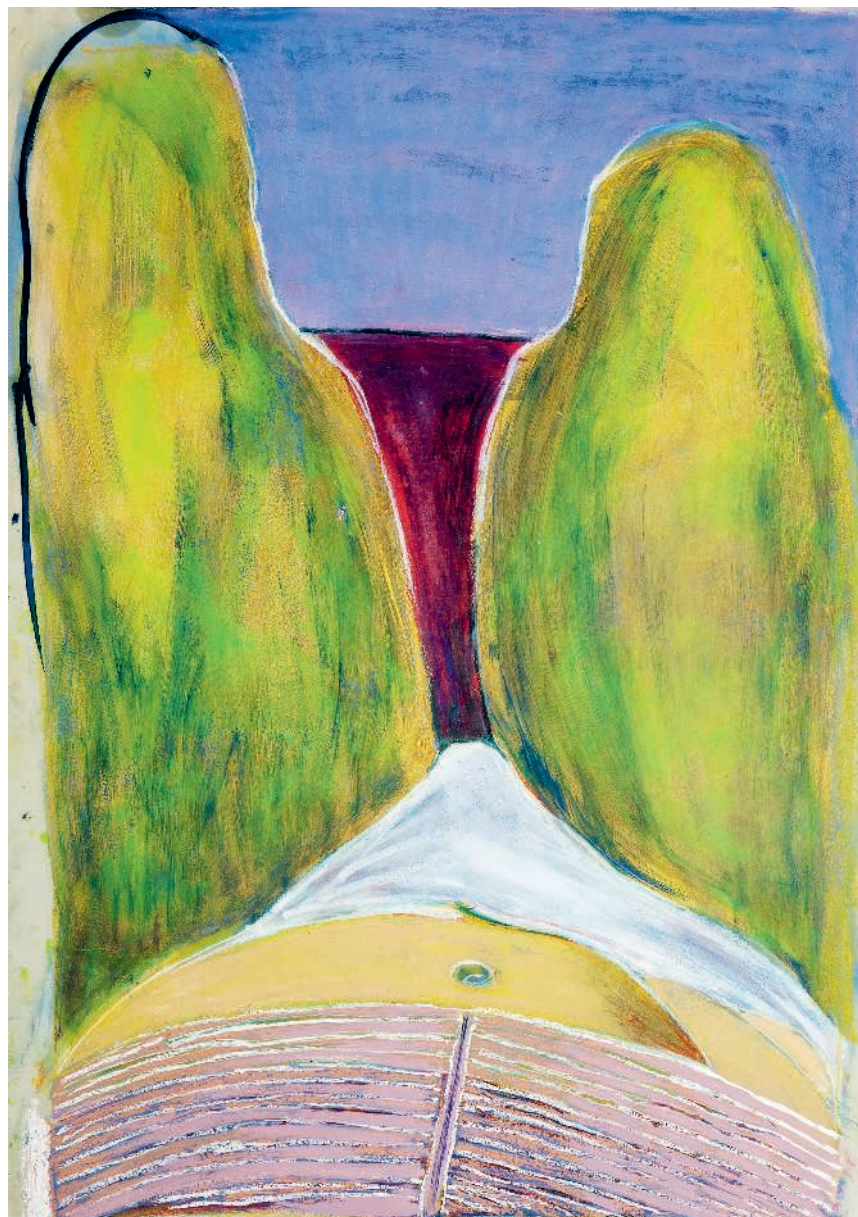
Tereza Límanová

*Drzá líná
neschopná*

ARGO

Drzá líná neschopná

Tereza Límanová

*Drzá líná
neschopná*

ARGO

Kniha vychází s finanční podporou
Ministerstva kultury České republiky.

© Tereza Límanová, 2020

© Argo, 2020

Cover art © Tereza Límanová, 2020

Illustrations © Tereza Límanová

ISBN 978-80-257-3303-5 (váz.)

ISBN 978-80-257-3384-4 (e-kniha)

Paměť pracuje ve velké míře s básnickou licencí. Některé details vypustí, a některé zveličí. Děje se to podle toho, jaký má konkrétní vzpomínka emoční náboj, neboť paměť je usazena především v srdci.

Tennessee Williams, *Skleněný zvěřinec*

*Koukám upřeně na ty dveře s velkou zlatou klikou, co vedou
na terasu a do zahrady. Zapomínám dýchat.*

ZLATÁ KLIKA

Sobotní odpoledne. Jedem s mámou na kole směrem k myslivně jako obvykle. Šlapeme tiše vedle sebe lesní cestou. Nikde ani noha, jen občas zacvrlikají ptáci. Pohupuju se v d'olících vyschlých louží, kterýma je cesta posetá. Před každou zrychlím, abych si ten hup pořádně užila. Máma je objíždí elegantním esíčkem. Je konec března, jaro dorazilo k babičce Věře do Boleslavi tentokrát dřív, odpolední vzduch na lesní mýtině je nečekaně prohřátý sluncem. Vítr mi fouká do tváře, rezavé jehličí křupe pod kolama. Všude samá rovina, nemusím ani brzdit, ani zabírat. Vlastně ani držet říditka. Jen si o ně opřu dlaně, přivřu oči a už můžu snít: mám dlouhé štíhlé nohy, bílé jak alabastr, drobné chodidlo s laním kotníčkem mi obepíná šňůrka sandálu, zelené oči mhouřím jako naše mourovatá Mína. Kaštanové zvlněné vlasy, ne ty moje rovné černé, mi vlají ve větru a dopadají přes bílou labutí šjí na záda; vlní se mi mezi lopatkama jak hadi. Pramen vlasů mě ve větru občas zalechtá na lícní kosti nebo na řasách. Zvednu koutek jak Libuška Šafránková a jen na jedné tváři se mi udělá její sladký d'olíček... tak úžasně nesouměrný! Mezi rty mi probleskují svítivé perličky drobných zoubků, a ne ty dva velké přední zuby po mámě a po babičce Mince. Kaštanové vlasy chytají rezavý šajn v místech, kde na ně dopadá slunce. I moje zelené oči mění odstín podle světla. Paprsky mě příjemně pálí do shrbených zad, vlasy mi reznou, zelené kočičí oči svítí spolu s perličkama zoubků, koutek se zvedá, pramínek vlasů lechtá na řasách – – – *Břetislav* – – *Spytihněv* – *Rostislav* – – – odřikává

do rytmu skřípajících šlapek a křupajícího jehličí mámin hlas. Aha! Už mně to došlo. Konečně. Já vím, *mám zase dlouhé vedení*. Musím *zapnout všechny fáze*, vždycky zapomenu. Zapomnětlivá jsem po tátovi. A taky po dědovi Tondovi, tátově tátovi. A nesmím sakra hlavně zapomenout, že *neznalost neomlouvá*. A nesakrovat.

Máma se mnou zase promrskává české krále. Ty králové se zlatou korunou na hlavě se mi před očima sami od sebe mění v kohouty se zářivým hřebenem. Sedí jeden vedle druhého jako slepice na hřadě. Najednou je z nich řada *zabezpečených slepiček*. Máma doufá, že se v jednu z nich proměním... asi je to legrace. Zatím to moc nechápu, ale třeba to pochopím, až budu velká, to se prý stává. Že by to bylo něco jako *never say never* (což mi taky není moc jasné), jak jsem si tajně přečetla v babiččině sešitku anglických slovíček ve skříni pod televizí? Má jich tam mraky; ty nejzajímavější se snažím si zapamatovat, i když jsem zapomnětlivá. Schválně, kdo s koho. Z minula si nejlíp pamatuju *smoke screen – záminka nebo zástěrka* (jak si babička do sloupečku vedle pečlivě zapisuje v češtině). Složeniny mám nejradši, ale má tam i celé věty, kterým moc nerozumím ani v češtině.

Kohouti se zlatým hřebenem se na ten hřad ne a ne vejít, bez přestání do sebe vztekle klovou. Poraženci padají do vlastních hovin a koruna-hřeben se jim do nich boří hrozně pomalu a do poslední chvíle metá, chudáček, zlaté blesky jak divá. Já prý mám taky docela často *kohoutí hřeben*, ale podle mámina hlasu to nebude chvála. Po králích přichází dávka životních rad. Na chvíli *vypnu všechny fáze*, i když vím, že bych je měla naopak zapnout. Zase to dělám naopak. Probere mě mámin povzdech. Zrovna se na něco ptá, ale podle tónu hlasu vím, že právě teď odpověď nevyžaduje, že můžu mlčet. A proč nemaluješ víc květinových zátiší? A proč se nepodepisuješ? A proč nemáš žádný životní vzor? Takhle to v životě nikam nedotáhneš! Kolem nás projíždějí na kole dva kluci. Zmlkne.

Když zmizí v zatáčce, oddechne si: Podívali se na tebe, je to dobrý. Na kluky je prý dobré se usmívat, ale ne moc. Možná bych se jinak nestala *zabezpečenou slepičkou*? Jsem z toho vedle jak ta jedle. Pokračuje: A nehrb se jak žirafa! A proč si ty vlasy nedáš konečně za uši? Víš přece, kolikrát jsem ti to už říkala! A proč nosíš pořád jen kalhoty? Jistě, třeba na kole je to v pořádku, ale jako budoucí mladá dáma...

V tomhle má pravdu, kalhoty nosím pořád. Z povinnosti nosit dívčí střevíčky jsem už nějakou dobu vyvázaná vyšší mocí. Vážně nevím, jak se to povedlo zrovna mně, smolařce; příští rok, hned v lednu, mi bude třináct a už teď mám číslo nohy čtyřicet jedna, takže s holčičíma botkama *mám po ptákách*, jak říká táta. Šlapem podél svahu na kraji lesa, v zatáčce trčí rozestavěný dům. Sedí ve svahu, veliký, temný a obklopený starýma stromama. Třeba v něm straší? Pod ním je hluboká jáma; když ji mjíme, ucítím vlhkost hlíny. Hrob? Pro koho asi? Na okraji tři bleděžluté narcisky pokyvují ve větru hlavama. Při každém závanu do hrobu nakouknou. A jak se nad ním naklánějí! Jak mohou být nad tou černou pastí tak bezstarostné? Nebo ji nevidí? Nebo to jen hrajou? Ale pro koho? Pro sebe? To je blbost, ne? Nebo si už na ten strach zvykly? Ale jak se jim to povedlo? To by mě vážně zajímalo.

Musíme šlápnout do pedálů – začalo pršet, a navíc se začíná stmívat. Mámě to šlape, málem jí nestačím. Chápu, jak je hrdá na svou *juvenilní křivku*, často o ní mluví; svaly na lýtkách má jako provazy. Za chvíli bude už zase *kmitat*; u babičky musí uvařit teplou večeři s moučником a polívkou, *vyváženou stravu*. *Polívka je grunt a maso špunt*. To cituje dědu Zdeňka, ale asi je to zase spíš legrace – polívka bývá pytlíková Vitana, hotová je v cuku letu. Moc gruntovně nechutná a masa máme vždycky dost. Máma dělá většinou *zdravý moučník*, nejčastěji sladký tvaroh posypaný kakaem, a babička zase tvarohový nákyp, co je taky dost vyvážený,

a občas i mřížkový koláč, kde je taky samý tvaroh. Ten mám nejradši. Oba peče v remosce se skoro vypadlým horním sklíčkem. Mámě by ale *úplně stačila houska s povídlama*; mlsná honí jenom mě s tátou. A taky trochu i dědu Tonda (ale o tom se nemluví), co má hořkou čokoládu schovanou v bočním šuplíčku v intarzovaném peřináku, kde to krásně voní starým dřevem a kakaem a peřinovým prachem; každé odpoledne nebo večer si uloupne jeden vyboulený dílek. Ne že bych dědu viděla, ale sleduju tajně to mizení.

Potom musí máma zase vyslechnout *nárky babičky Věry* – jako doktorka se dozvídá všechny její trable –, babičce *hučí v uších*, má *dráždivý tračník* a *nevidí plasticky*. To pak sráží sklenice na stole, když se pro něco natahuje. V tom jsme si s babičkou podobné, až na to, že já prý plasticky vidím. Když se na ni kvůli tomu táta nebo máma trošku zlobí, babička řekne *Tak mě zabte!* a občas přihodí *Až budete v mém věku...* Na to jí táta se smíchem odpovídá: To my už budem dávno pod drnem, babi (To snad ne! zavýju pokaždé v duchu). Já říkám babičce Věře *babi* stejně jako táta, máma jí říká *mami* a svojí mámě, babičce Mince, *mamá*. Babičce táty, mojí prababičce Hildušce, se říkalo *bábinka*, a babičce mámy, mojí druhé prababičce, *babinka*. Pletou se mi trochu jako ty sklenice, co stavím při prostírání na špatnou stranu, a tím pádem i misky na salát i ubrousek. Pletu i kávovou lžičku se lžičkou na moučník a o Vánocích navíc taky příbory na rybu nebo na šneky, ale ty našťěstí nepoužíváme moc často. Nedaří se mi zapamatovat si, jestli nalevo, nebo napravo: podle logiky praváka, nebo podle bontonu. Nebo že by se ten bonton shodoval s pravákem? Ale co chudák levák? Doma máme ty samé modrobílé hrníčky s podšálkama a konvicí jako tady v Bole, jen v Praze jsou na kávu, a tady na čaj. Nebo je to zase obráceně, sakra? A proč vlastně nemůžu nikdy dělat věci správně? Tak, jak se dělat mají? Proč musím mít *pořád samý extrabuřty*? To bych taky ráda věděla. Často o těch svých

extrabuřtech přemýšlím a nerozumím tomu úplně stejně jako máma. V tom se fakt shodnem.

Máma bude večer u televarieté s Bohdalkou a Dvořákem žehlit tátovy košile, to je její *druhá směna*. A už si nejspíš začne představovat tu dlouhou frontu pacientů, která na ni bude ráno čekat před ordinací. Jsou hodně vděční a často jí nosí dárky, někdy dokonce vlastnoručně upletené, ale moc jí to nepomáhá; pořád v tom fofru *lítá jak hadr na holi*. A když už toho má vážně dost, *nasazuje hroší kůži*. Asi hned potom, co vyskočí z té své? Já si ty dva kroky představuju takhle: už jak máma vyskakuje z kůže, začíná z ní crčet krev. Ta její kůže se v tu ránu válí na podlaze a lepí se na ni prach, na těle se občas mezi svaly zablesknou leskle šedé kosti. Proudly krve se na koberci mění v rudé louže, vsakují se do peršanu a tmavnou do černého, tuhého škraloupu. Kůže se válí v krvi jako hadr v louži špíny. Snažím se dýchat pusou, aby se mi nezvedl žaludek. A pak si zakrvácená máma, co už se sotva drží na nohou (a přitom není nikdy unavená, jak to dělá?), nasadí tu šedou, ztvrdlou a zabahněnou kůži hrocha. Jak u ní není poznat, co je uschlá hlína a co kůže. Nasadí si ji na syrové a holé maso. Proč? To přece musí hrozně bolet. Hrozně! Nevím, jak to může vydržet. Asi musí hodně zapínat tu svou vůli, jinak to fakt nechápu.

Babička mívá při obědě *dráždivý tračník*, kvůli němu hlasitě srká průhledným brčkem hořké kapičky a bojí se, že jídla bude *jako pro medvědy*. A pak se nás vždycky ptá *Děti, děti, kdo to bude jíst?* a stejně jako máma nechce odpověď. A když děda Tonda začne hlasitě srkat polívku, protože má dlouhý a převislý knír, na který se mu nejlíp chytá a nejhůř se z něj sundává špenát a míchaná vajíčka, říká mu babička *Schlurfe nicht*. Je to v němčině, abych nerozuměla, protože se ve škole učím anglicky. Německy umí všichni kromě mě a mluví tak spolu o dospělých věcech nebo o mně; to poznám podle pokukování. Babička vždycky dojídá poslední.

To se na mě podívejte, zase jsem poslední! Jak to děláte, že jíte tak rychle? vrtí nechápavě hlavou. Ale zdá se mi – ani vlastně nevím, podle čeho –, že je na to spíš hrdá. Po obědě dá zbytky jídla do kastrůlků do špiže *napakáš* (bez poklice, ta je na dlouhé hledání), což vyhovuje leskle modrým bručícím masačkám, které si na zbylých kouskách masa brousí nožičky, jako by se nechumelilo. Máma v Praze dělá totéž pro tátu do Zdravoprojektu v Holešovicích – má to dvacítkou od Jezulátka až tam –, ale oproti babičce Věře je to s poklicí, aby mu to cestou nevyteklo; přes uši natáhne oranžovou gumu na zavařování. Zatím nevím, jak to budu dělat já. Moc se do toho nehrnu.

Vracíme se s mámou kolem Jizery silnicí mezi poli, kde přímo naproti ceduli VESTEC stojí rodinný domek, co má jednu zeď bez oken a na ní je vybledlý tiskací nápis PILA LÍMAN. Víím, že děda byl továrník a že pilu (říká dlouze *píla* a pak taky říká často *to bylo za kríze*) zdědil po svém tátovi a dědovi, a že nám pak komunisti *po osmačtyřicátým* všechno vzali. A taky víím od táty, že ulice, kde pořád stojí *stará víla* (tady chápu, proč děda neříká *víla*, i když mám jinak pomalý vedení), ze které je už dávno školka, se jmenovala Límanova. To ale neberu doslova, protože to nejde, mít zaživa vlastní ulici; teď se jmenuje Zdeňka Nejedlého, a ten je přece po smrti sakra dlouho, jak víím taky od táty, který mu říká *dědek Nejedlý*. O *píle* se radši moc nemluví, a tady ten obří důkaz rovnou u silnice tu nechají? To zase nechápu. Vždyť komunisti čtou i dopisy z Kanady od strejdy Tondy, tátova staršího bráchy!

Když vyjíždíme z lesa, začíná se stmívat a rozpršelo se. Než dojedeme k brance, jarní deštík je skoro pryč. Sesedám z kola. Těším se, jak budu mít po dešti zase zvlněné vlasy, i když jen černé, a ne kaštanově rezavé. Rododendrony před hlavním vstupem, tzv. rodáky, babička Věra čerstvě zalila nefalšovanými lístkama černého anglického čaje (za bony z Tuzexu). *Rodáky* se v šeru mění v kulaté obří stíny a zas mi

připomenou strašidelnou babici z nočních můr, co strašivala v dětství nejen mě, ale i tátu. Je tlustá a nehybná, začarovaná do patníku; na začátku se na ten patník jen letmo podíváme, že se není čeho bát, a v tu ránu se promění ve zlou babici a začne nás honit. Je nečekaně rychlá i do našeho dlouhého kopce, co se táhne až k Domečku. Když před ní utíkám, mám nohy jak z olova a vleču se od Jezulátka přes Tržiště kolem americké ambasády a nakonec temnou a močí páchnoucí Břetislavkou, co byla dřív Umrlčí, až domů do Domečku. Tam jsem zachráněná.

Děšť z roďáků mi ledově zaprší za krk, když mezi nima v zákrytu za mámou protlačuju řídítka. Černobílá televize v dolním pokoji nervózně zabliká – že by na ni taky padl večerní strach? Na pevné zemi mám nohy podivně nejisté. Jako bych stála na kymácející se palubě. Jako bych nevěděla, kudy dál, i když to tu znám nazpaměť. Tlačím kolo do staré dřevěné garáže. Z temného rohu na mě padají lyže dědy Tondy, zabalené v pavoučích sítích a s dírkou ve špičce, za kterou je tahal na hůlkách do kopce, když nebyly vleky. To bylo v době, kdy byl mladý krasavec a jezdil s babičkou Věrou do Krkonoš, a vůbec se prý nebál jezdit šusem. I teď, jako děda, i když už mu zlatá hřiva úplně zbělela, jezdí odvážně na kole přes kluzký most porostlý mechem do Houštky na tenis. Ten most je ke všemu hodně děravý – děda najíždí předním kolem přímo do děr. To ho vážně obdivuju; já je radši objíždím jako máma louže, jen míň elegantně. Děda se jezdí koukat na tenis z lavičky; když se vrátí, čte v křesle detektivky, které si vozí na řídítkách v sítovcu až z brandýské knihovny, co stojí naproti zámku, na jediném kopci široko daleko, a večer si zapomíná brát Setrexin (nebo jak se to jmenuje), co mu říká Seretrex (to si pamatuju stopro) a divoce se mu rozkymácí bílý rozsochatý a dlouhý obočí, když mu to babička nebo máma připomene. Vůbec nechápu, jak ten kopec vyšlápne, a jak ho pak (šusem?) sjíždí zpátky!

Máma už stojí na terase před dveřma. Je zase rychlejší. Chystá se vzít za kliku a přitom si prudkýma, krátkýma pohybyma čistí boty o rohožku, až jí pod patama vyletují prašné mráčky, které našťěstí nevidí. Ve spárách cihel na terase přitom zahlídnou zbytky černého popela po včerejším experimentu, krásně se tam schovaly. Táta mi ukazoval, jak se vyrábí dýmovnice, umí to skvěle z dětství. A po zapálení úžasně rychle vystřelila v obrovitánském žlutobílém mračnu, skrz který nebylo vůbec nic vidět! Zvětšovalo se víc a víc, kouzelně jak z pohádky, a hodně jsme z něj s tátou kašlali a pak se i smáli. A celý ten obří mrak vlítl rovnou do *rodáků!* Táta k tomu použil, stejně jako s bráchou Tondou po válce, jak říkal, staré celuloidové filmy. Že na půdě zbyly po prateť Jarmile, babiččině starší sestře, co byla herečka hlavně v němých filmech.

Už stojím u dveří těsně za mámou. Sleduju, jak se vši silou opře do velké tepané kliky zdobené listy a nehybně, jakoby bez výrazu, se zahledí do padající tmy. Že by zkameněla? Že by taky, jako teď já, přemýšlela, co dál? To asi ne, v tom má přece vždycky jasno. Mezi obočím má už zase tu svislou čáru jako zásek po sekyře. Pořád ji zlobí, že dopoledne nestihla vyplít celou skalku? Prstama pevně svírá kliku, za růžově nalakovanýma nehtama vidím ještě úzký pruh dopolední hlíny. Nebo že jsem zase zapoměla posloupnost českých králů? Vždyť už jsem to jednou skoro uměla! Já vím, sakra! Sevře se mi žaludek. Nechystá se *Představ si, Terezka zase...?* Cvak. Zatáčí do kuchyně. Uf.

Večer ležím ve tmě nepropustné rolety z černého plátna. Je z doby povinného zatemnění za druhé světové (pořád bohužel bez dírek) a visí od kraje ke kraji bez jediné mezírky mezi skly dvojitého okna. Snažím se usnout. Jak by se mi teď hodila má dětská *dudlačka* přes oči, kus starých bavlněných šatů. Byla jemně růžová přesně jako fasáda našeho Domečku, a nakonec mi ji odebral Mikuláš, že už jsem velká. Jak mě vylekala